
nytt

från institutionen för
norrländsk jordbruksvetenskap

husdjur

nr 4 2008

Ekonomi på nötköttsgårdar

Torbjörn Pettersson

Produktionskostnader har beräknats på tio nötköttsgårdar i Västerbottens kustland. Undersökningen initierades för att ge ett bra beslutsunderlag beträffande möjligheterna med nötköttsproduktion i Västerbotten, men huvuddelen av resonemangen bör vara giltiga även för övriga delar av Norrland. Även om prispågången har förändrats en del sedan beräkningarna gjordes är de huvudsakliga slutsatserna alltjämt giltiga. Den stora spridning som kunde ses mellan gårdarna visar också på den potential för förbättringar som oftast finns.

De ekonomiska analyserna visar att de gårdar som har hög timersättning främst har låga produktionskostnader för det hemmaproducerade fodret. De lejer ofta för maskintjänster och har en billig maskinpark. Men det går också att få en bra lönsamhet med höga maskinkostnader per hektar om skördenivån är hög. Undersökningen visar att det går att få god ekonomi med flera olika slags gårdar. En gård som köper in avvanda köttastjurar, en gård som köper in mjölkkrastjurar och en liten gård med dikor och uppfödning av kalvarna till slakt, hade alla en timlön över 180 kr/timme.

Projektet finansierades av Länsstyrelsen i Västerbotten och EU:s program Levande Landskap.

Gårdarna valdes ut för att de bedömdes vara produktionsmässigt bättre än genomsnittet. De skulle också vara spridda i storlek och inriktning. Gårdarna analyserades med hjälp av programmet Bonnkalk Kött (framtaget av firmorna Fia Stark och Ejeln). Alla kostnader som berör gårdens köttproduktion är med. Räntesatsen är satt till 5% och arbetskostnaden till 180 kr/tim. Analysen är gjord för året 2005 men justerad för exceptionella händelser som t ex onormala reparationskostnader.

De data som använts är framtagna tillsammans med köttproducenten. Bokföring, slaktdata, foderstater och SAM-blanketter har använts. Kostnaderna för att producera eget foder har beräknats. Skördemängderna är justerade för lagringsförluster. I foderkostnaden ingår kostnader för arbete och maskiner, räntor samt en del driftsledning. I vallfoderpriset ingår kostnader för mark, skörd, gödsling och frö. Kostnaden för gödsel har fördelats på alla åren i växtföljden.

Ett gårdsstöd på 1100 kr per ha har lagts som en intäkt på all areal. Ytterligare gårdsstöd är inte medräknat. Eventuellt betes- eller ekostöd ligger på respektive areal. I djurkalkylerna ingår gårdarnas rörliga och fasta kostnader. De djurbundna stöden är knutna till respektive djurslag. Timkostnad för traktor ingår när den används för att ta fram foder, blanda foder eller utgödsla. Vi har också skattat tidsåtgången. Alla övriga kostnader är sammanräknade och fördelade på gårdens olika produktionsgrenar.

Gårdar av skilda slag

Gårdarna brukar 30–116 ha åker och hade år 2005 mellan 22 och 115 djurenheter. Åtta av gårdarna har dikor, av dessa vidareuppföder sju sina kalvar. Tre av gårdarna med dikor köper också in kalvar, både mjölkkras och köttras, för uppfödning till slakt. De två återstående gårdarna är specialiserade nötköttsproducenter och föder upp mjölkkrastjuror och -stutar. Hälften av gårdarna har stöd till ekologisk odling och djurhållning. På två av dessa gårdar är kostnaden för KRAV samt ett KRAV-tillägg på köttet med i beräkningarna.

Dikoproduktion

Dikon

Analysen visar att det går att få bra produktionsresultat och lönsamhet med dikor i Västerbotten. Tabell 1 visar en del produktionsdata. I beräkningarna ingår kalven fram till avvänjning.

Tabell 1. Medeltal, lägsta och högsta värde för några produktionsfaktorer på åtta dikogårdar.

	Medel	Min	Max
Antal kor	24	12	50
Rekrytering, %	21	13	30
Kalvdödlighet, %	7	0	20
Arbete, tim/ko och år	17	10	24
Grovf., ton ts/ko och år	4,2	3,3	5,0
Grovf., kg ts/kg kalv	13,8	11,9	16,0

En nystartad besättning som köpt in flera dåliga kvigor påverkar medeltalet för kalvdödligheten. Genomsnittet om man räknar bort den är 5 %. Spridningen i arbetsåtgång är stor. I SLUs bidragskalkyler anges 15 timmar per diko för en besättning med 38 kor.

Avvänningsåldern är 6-7 mån, förutom en besättning som avvänjer vid 10 månader. Den besättningen får därför en hög avvänningsvikt, 350 kg, genomsnittet för de övriga är 300 kg. För de tre besättningar som registrerade 200-dagarsvikten låg den i genomsnitt på 307 kg, vilket är högt jämfört med köttboskapskontrollen.

I tabell 2 redovisas en uppdelning av dikogårdarnas produktionskostnader. Kostnaden för grovfoder är den största posten. Skillnaden i stödintäkter beror på ekostödet på 1700 kr per ko.

Rekryteringskostnaden påverkas av rekryteringsprocenten och av kostnaden för rekryteringskvigan. De gårdar som är under uppbyggnad har en rekrytering på 30 %, övriga ligger på 18 %.

Tabell 2. Produktionskostnader för åtta dikogårdar, medel samt lägsta och högsta värde (kr/ko och år).

	Medel	Min	Max
Rekrytering	1 742	935	2 779
Grovfoder	3 562	2 322	5 013
Kraftfoder	99	0	665
Naturbete	-90	-716	0
Traktor	722	273	1 360
Arbete, 180 kr/tim	3 002	1 800	4 320
Byggnad	1 344	829	2 224
Strö	363	50	953
Tjur	75	0	138
Övrigt	2 128	1 498	3 445
Alla kostnader	12 963	10 185	15 768
Utslagsko	1 395	891	2 040
Djurstöd	5 175	4 112	5 813
Kostnader minus stöd och slakt	6 393	4 483	8 066

Grovfoderkostnaden beror både på mängd per ko och år och på produktionskostnaden per kg ts. Foderåtgången är i allmänhet högre än kornas näringsbehov. På gårdar med ekologisk djurhållning ska korna ha fri tillgång på grovfoder och här gick det åt 300 kg ts mer än på de övriga gårdarna.

Kostnaden för tjur är beräknad efter inköp minus slaktintäkt och hur många djur som betäckts.

I posten "Övrigt" ingår t ex administration och andra allmänna kostnader. Förmodligen är det mycket olika vilka poster som i bokföringen hamnar här. Men det är också stor skillnad på vilken tid som läggs ned på driftsledning. Antalet kor på gården verkar inte påverka kostnadsposten.

Alla kostnader, minskat med intäkter från stöd och utslagsko, var i medeltal 6393 kr. Om genomsnittlig kalvintäkt (tjur och kviga) är 4250 kr innebär det en förlust på drygt 2000 kr per ko.

För att beräkna lägsta möjliga produktionskostnad för en diko skulle man teoretiskt kunna addera alla de lägsta kostnaderna i undersökningen. Men som regel medför låga byggnadskostnader högre arbetskostnad och ibland också högre traktorkostnader. Man kan istället studera den gård som hade lägst kostnad per ko. Här var kostnader minus stöd och slakt ca 4500 kr. Faktorer som påverkat är bl a mycket låg kalvdödlighet och relativt låga kostnader per kg ts grovfoder samt för rekrytering. De ekologiska stöden är också en positiv faktor.

I denna undersökning har inget direkt samband hittats mellan antal dikor per gård och produktionsresultatet i kronor per ko. Oftast är dock grovfoderkostnaden lägre på de större gårdarna, liksom kostnaderna för traktor och arbete.

Dikokvigan

Beräkningarna omfattar kvigan från avvänjning tills den går in i dikoproduktion eller till slakt. Oftast skickas utslagskorna efter avvänjning, därför går kvigor in i produktionen vid 18–19 månaders ålder. Ofta är det också en lämplig slakttidpunkt. Sex av besättningarna föder bara upp ett fåtal kvigor per år. Arbetstiden är för de flesta 8–11 timmar per kviga, men ett par lägger ned 20 timmar.

Tabell 3 visar att det kostar drygt 8000 kr att producera en 19 månaders köttraskviga. Med rätt foderstat och tillväxt kan slaktintäkten bli ca 7000 kr. Tre av besättningarna producerar en kviga för 7000 kr eller lägre.

Den procentuellt största kostnaden är kalven, följt av arbete och grovfoder. Den stora skillnaden i stödintäkt förklaras av ekostöd samt skillnad i uppfödningstid.

Det är stor skillnad mellan de lägsta och de högsta värdena på flera kostnadsposter, vilket tyder på att kvigor skulle kunna produceras till en låg kostnad och att köttproduktion med köttraskvigor kan vara lönsamt.

Tabell 3. Produktionsfaktorer och kostnader för köttraskvigor hos åtta dikobesättningar, medel samt lägsta och högsta värde (kr/kviga).

	Medel	Min	Max
Antal kvigor	10	3	30
Ålder, mån	19	18	23
Arbete, tim	12	8	21
Kalv	3 688	3 500	5 000
Grovfoder	2 042	1 080	2 834
Kraftfoder	370	0	782
Naturbete	-70	- 563	0
Traktor	416	110	720
Arbete	2 216	1 440	3 780
Byggnad	900	386	1 615
Strö	412	28	1 040
Tjur	75	0	138
Övrigt	1 339	862	1 926
Alla kostnader	11 400	9 659	14 150
Djurstöd	3 282	2 467	4 905
Kostn. minus stöd	8 118	6 406	10 662

Tjurproduktion

Köttras

Undersökningen visar att det går att få god lönsamhet vid köttproduktion med använda köttrastjurar. Sju av de åtta köttrasbesättningarna vidareuppföder sina tjurkalvar. Den besättning som kastrerar kalvarna är inte med i sammanställningen nedan. En annan föder främst upp mjölkkraskalvar och kostnaderna för köttraskalvarna kunde inte särredovisas. I tabell 4 redovisas därför fem gårdar. Två av dessa köper också in köttraskalvar. Fyra av gårdarna slaktar 14-15 månaders tjurar med en genomsnittlig slaktvikt på 346 kg, en besättning har extensivare uppfödning till 21 månader och 395 kg slaktvikt. Tre av besättningarna har lätt köttras med en medeltillväxt på 1200 g/dag. De som har tyngre raser och intensivare uppfödning har en medeltillväxt på ca 1600 g/dag.

Besättningen med lägst arbetstid per djur har den högsta tillväxten på djuren och producerar 66 kg kött/timme, en mycket hög siffra.

Tabell 5 visar kostnaden uppdelad på olika poster. Kalven är den största kostnaden, priset för en 6 månaders tjurkalv ligger mellan 4 400 och 5 000 kr. Variationen i foderkostnader beror dels på produktionskostnaderna för olika foder, men också på olika andel kraftfoder i foderstaten. Den högsta produktionskostnaden är på en besättning med många arbetstimmar per djur. De övriga fyra har ett genomsnitt på 24,62 kr per kg kött, vilket är lägre än det genomsnittliga avräkningspriset 25,62 kr per kg kött. Medelnettot per djur för dessa fyra gårdar är 262 kr och man får 210 kr per arbetstimme med tjurarna.

Mjölkras

I tabell 4 och 5 finns även data från de fyra gårdar som köper in mjölkraskalvar. På en av dem föder man främst upp kötraskalvar. På en är merparten

Tabell 4. Data från fem gårdar med kötrast- och fyra med mjölkrastjuror.

	Kötrastjuror			Mjölkrastjuror		
	Medel	Min	Max	Medel	Min	Max
Antal tjuror	49	9	130	106	20	170
Slaktålder, mån	16	14	21	18	16	21
Slaktvikt, kg	356	325	395	301	273	316
Levande tillväxt, g/d	1 364	1 100	1 700	1 065	780	1 210
Arbete, tim/djur	11	6	21	11	10	14
Kött, kg/arbetstim.	39	15	66	27	20	32
Grovf., kg ts/djur	2 045	1 400	3 000	2 275	1 700	2 532
Grovf., kg ts/kg kött	5,7	3,9	7,6	7,6	5,5	9,0
Kraftf., kg/kg kött	3,3	1,7	5,4	5,8	2,9	8,5

av kalvarna kastrerade, vilket innebär den högsta slaktåldern och lägsta tillväxten.

Tabell 5 visar att produktionskostnaden för mjölkrastjuren är högre än för kötrastjuren. Eftersom köttpriset dessutom är lägre blir den genomsnittliga lönsamheten sämre. Två av gårdarna producerar dock billigt vallfoder, 90 öre/kg ts, och får på så sätt ändå en timersättning på 165 kr/tim.

I den här produktionsgrenen utgör foderkostnaden den största kostnadsposten, vilket gör det extra viktigt att ha ett billigt grovfoder. En svårighet är att näringsvärdet samtidigt måste vara högt, jämfört med dikornas grovfoder.

Tabell 5. Produktionskostnader för kötrastjuror på fem gårdar och fyra med mjölkrastjuror, medeltal samt lägsta och högsta värde (kr per kg kött).

	Kötrastjuror			Mjölkrastjuror		
	Medel	Min	Max	Medel	Min	Max
Kalv	14,29	12,22	17,72	6,68	4,75	9,03
Grovfoder	5,46	3,86	9,33	10,30	4,89	14,97
Kraftfoder	4,44	1,12	7,65	7,20	3,76	10,44
Traktor	1,38	1,01	2,15	2,22	1,38	3,83
Arbete (180kr/tim)	5,65	2,74	11,63	6,90	5,70	9,23
Byggnader	2,41	1,81	3,08	2,43	1,57	3,89
Strö	0,82	0,13	2,81	0,81	0,18	2,39
Övrigt	3,51	2,61	4,90	4,08	2,65	6,04
Alla kostnader	37,97	32,11	47,94	40,61	34,60	46,73
Djurstöd	11,01	8,44	14,26	13,20	11,17	17,99
Kostn.minus stöd	26,89	23,68	35,85	27,41	23,21	34,03
Köttintäkt/kg	25,70	24,10	27,00	22,59	21,00	23,50
Netto/djur	-374	-2 878	941	-1 439	-3 328	45

Tryckningen av dessa faktablad finansieras av länsstyrelserna i norra Sverige samt av EU. De distribueras bl a via Norrmejerier och Milko och finns även på www.njv.slu.se/pub/
Författaren till denna rapport har övergått till annan tjänst, men kan kontaktas för eventuella frågor (Torbjörn Pettersson 070-269 29 08, torbjorn.pettersson@norrmejerier.se).

Redaktör: Gun Bernes, SLU Grovfodercentrum, 901 83 Umeå
Ansvarig utgivare: Ulla Bång

ISSN 1651-0801